

Значење и цели на менаџментот

Вовед

Круцијалната улога или значењето на менаџментот, а со тоа и на менаџерите се состои во тоа што го водат претпријатието кон остварување на целите на најефикасен и најефективен начин. Секоја компанија има одредена цел поради која што постои, а менаџментот ја има таа одговорност да ги експлоатира и да ги комбинира организационите ресурси на најоптимален начин, со што ќе се постигне целта на фирмата. Менаџментот ја придвижува корпорацијата во правец на остварување на целите преку посочување на активностите кои што членовите на претпријатието имаат обврска да ги извршуваат. Доколку таквите активности се во голема мера творечки и креативно детерминирани, дотолку продуктивноста на секој вработен ќе претставува придонес кон остварување на целите на компанијата. Менаџментот настојува да ги мотивира индивидуалните активности кои ќе водат кон остварување на организационите цели, а да ги обесхрабри и оневозвозможи оние активности кои евентуално ќе попречат во постигнување на целите.¹ Поврзаноста помеѓу менаџментот и целите најдобро може да се изрази преку следнава констатација: „Нема ништо поважно за процесот на менаџмент отколку остварување на целите. Менаџментот нема никаково значење одвоен од целите кои треба да се постигнат“.²

1. Значење на менаџментот

Може да се истакне дека нема менаџмент без јасно определени цели кои треба да се постигнат, а менаџментот ги детерминира патиштата преку кои ќе се стигне до нив. Со оглед на тоа што не е сеедно кој пат ќе се избере, може да се напомене дека менаџментот има клучна улога. Менаџментот е многу значаен бидејќи од него зависи егзистирањето на претпријатието и неговата активност која е многу важна, како за една национална економија, така и пошироко. Во современото

---

¹ М-р Васил Мојсоски: „Основи на менаџментот“, Факултет за туризам и угостителство“ - Охрид, Охрид, 2001 год., стр. 22.

² Robert Albanese: “Management”, Cincinnati: Southwestern, 1988, p. 8.

општеството кое е индустриски развиено, доминираат комплексни технологии и организацијата е таа која што ги поврзува луѓето, знаењето и сировините за да се извршат задачи кои што ниту еден подинец сам не може да ги изврши.³ Може да се истакне дека менаџментот е многу значаен, а често пати и пресуден фактор за успешен бизнис во современи турбулентни услови на работење. Во таа конотација, посебно се истакнува значењето на професионалниот менаџмент. Тоа поконкретно значи дека професионалниот менаџмент не го врши претприемачот (сопственикот на капиталот), туку ангажирани професионални менаџери. Питер Дракер смета дека во современи турбулентни услови на стопанисување менаџментот е база и фактор за успешен бизнис на секое претпријатие. Тој е неизбежен тогаш кога фирмата ќе достигне одреден обем на активност. Кога од системот на управување од страна на претприемачот треба да се премине на професионален менаџмент, критичната точка е 300 - 1000 вработени, во зависност од степенот на комплексност и диферентност на неговото работење, како и од способноста на претприемачот (Дракер, 1973). Главната преокупација на менаџерите е да обезбедат раст и развој на претпријатието, а тоа значи да се остварат неговите деловни и развојни цели.

Значењето на менаџментот лежи и во потребата од ефикасно функционирање на претпријатието. Тоа поконкретно значи да се постигнат целите на ефективен и ефикасен начин. Ефективноста е степен на кој претпријатието ги остварува поставените цели. Всушност, тоа значи дали фирмата успева во остварувањето на целите кои се однапред поставени, или значи обезбедување производи и услуги кои потрошувачите ќе ги валоризираат. Од досега изнесеното може да се истакне дека ефективноста е остварување на задачите на претпријатието квалитативно и квантитативно, вклучувајќи ги и карактеристиките на аутпутот т.е. крајните резултати. Таа зависи од поголем број фактори и тоа:

1. Спецификација на производите и услугите;
2. Квалитетот на производите и услугите;
3. Сигурност на работењето на претпријатието;
4. Расположливост на производите и услугите и
5. Флексибилност на претпријатието.⁴

Ефикасноста пак на претпријатието се однесува на трошењето на ресурсите во остварување на целите. При оценувањето на ефикасноста се зема во предвид количината на сировини, пари и луѓе кои се неопходни за добивање на претходно одредениот волумен аутпут. Или ефикасноста може да се пресмета преку износот ресурси кои се користат за добивање краен резултат. Врз основа на досега кажаното, ефикасноста е пропорција на вкупните организациони ресурси кои се употребуваат и крајните резултати кои се остваруваат. Мерки кои се користат за да укажат на ефикасноста на трансформацијата: аутпут (производ/услуга) по вработен, користење

---

³ На пример: функционирање на енергетски комплекси, производни капацитети, меѓународни хотелски и/или ресторантски синџири, туруператори, трговски куќи и слично.

⁴ Richard L. Daft & Dorothy Marcic: "Understanding management", The Dryden Press, 1997, p. 11.

(искористеност) на капацитетот, трошоци по единица производ, коефициент на обрт на средства и слично. Може да се истакне дека претпријатието мора во исто време да биде и ефективно и ефикасно, а тоа произлегува од ефективноста и ефикасноста на менаџерите. Со цел да се добие појасна слика за ефективноста и ефикасноста, во следнава табела се наведени нивните карактеристики:

табела 1. Ефективност и ефикасност⁵

ЕФЕКТИВНОСТ	ЕФИКАСНОСТ
<ul style="list-style-type: none"> - да се прават вистинските работи - добивање резултати - се бара профит 	<ul style="list-style-type: none"> - работите да се извршат правилно - исполнување на должноста - намалување на трошоците
НАГЛАСЕН ИЗЛЕЗ - аутпут	НАГЛАСЕН ВЛЕЗ - инпут

* Извор: Д-р Габриела Ракичевиќ: „Менаџмент во туризмот и угостителството“, Универзитет Св. „Климент Охридски“ - Битола, Факултет за туризам и угостителство - Охрид, Охрид, 2002.

Врз основа на податоците во табела 1, може да се истакне дека ефикасноста би можела да се третира како интерен, а ефективноста како екстерен проблем на претпријатието. Поконкретно кажано, ефикасноста е последица на промените во самата корпорација, а ефективноста е резултат на промените кои произлегуваат од односот на фирмата со средината во која постои и делува.

Значењето на менаџментот се гледа и од неговата широка практична примена за што постојат голем број примери: почнувајќи од диферентните видови менаџерски функции, стопанските гранки и сектори, советувања и научни собири, учебници, поединечни деловни функции, нови концепти и слично.⁶

Неговото значење се огледа и од основните карактеристики на менаџментот:

⁵ Д-р Габриела Ракичевиќ: „Менаџмент во туризмот и угостителството“, Универзитет Св. „Климент Охридски“ - Битола, Факултет за туризам и угостителство - Охрид, Охрид, 2002, стр. 14.

⁶ Видови менаџери: претседател на одбор на директори, генерален менаџер, помошник генерален менаџер за комерција, помошник генерален менаџер за производство, помошник генерален менаџер за финансии, помошник генерален менаџер за управно - правни работи, помошник генерален менаџер за развој, маркетинг менаџер, менаџер за продажба и друго.

Стопански гранки и сектори: менаџмент во индустрија, менаџмент во туризам, менаџмент во спорт, менаџмент во здравство и слично.

Учебници: маркетинг менаџмент, менаџмент во туризам и угостителство, банкарски менаџмент и други.

Конференции: менаџмент во туризмот, менаџмент во образование, менаџмент во земјоделство и слично.

Поединечни деловни функции: менаџмент на човечки ресурси, произведен менаџмент и друго.

Нови концепти: менаџмент на квалитет, менаџмент на информациски системи, логистички менаџмент и слично.

1. Менаџментот е трајна активност, затоа што претпријатијата се формираат трајно и се со цел да се задоволат потребите на потрошувачите;

2. Менаџментот е континуиран процес, бидејќи во негови рамки се решаваат проблемите со кои претпријатието се соочува во целиот континуитет на негово постоење;

3. Менаџментот е динамичен процес, зошто условите на работење внатре во претпријатието, а и во неговото окружување перманентно се менуваат;

4. Менаџментот е предуслов за опстанок, раст и развој на претпријатието. Тој не се исцрпува само со донесување одлуки од доменот на управувањето, туку инкорпорира и превземање активности за реализирање на тие одлуки и одговорност на менаџментот за ефективно и ефикасно користење на производните фактори;

5. Менаџментот е процес на интегрирање и насочување на поединечните производни фактори, кои се неопходни за извршување на активностите. Имено, менаџментот сите производни фактори ги интегрира во вкупниот деловен систем заради остварување на целите на претпријатието;

6. Менаџментот овозможува флексибилност на корпорацијата на случувањата во окружувањето, но и активно делува врз нив. Тој насојува да ги сведе на минимум делувањата на факторите од окружувањето, а да го оптимализира нивното позитивно влијание.⁷

Во иднина менаџментот ќе добива уште поголемо значење поради следниве причини:

- развојот на науката и техниката;
- зголемување на динамичноста на окружувањето;
- интернационализација на компаниите;
- зголемување на конкуренцијата;
- прифаќање на пазарните законитости и во земјите од реал социјализмот;
- идеолошки аспекти и слично.

2. Цели на менаџментот

Во современите услови на работење не постои ниту еден фактор така важен за успешен бизнис како што е менаџментот. Всушност, менаџментот е тој кој се грижи за правилно формулирање и ефективно и ефикасно извршување на активностите. Претпријатието може да се набљудува како единка која импутот од окружувањето го трансформира во корисен аутпут за пошироката заедница. Таа

---

⁷ М-р Васил Мојсоски: Ибид, стр. 29.

единка која врши трансформација треба да планира, организира, управува и раководи, координира и контролира. Терминот менаџмент има повеќе значења кои можат да бидат применети на различни начини:⁸ 1) тој е употребен да дефинира широки подрачја на активност; 2) менаџментот е употребен да ги опише нивоата на авторитет во рамки на организацијата, да ги подели нивоата на менаџмент на врвен менаџмент, среден менаџмент и менаџмент на пониско ниво, според нивниот авторитет; 3) менаџментот означува функционален пристап кој опфаќа планирање, организирање, управување и раководење, координирање и контролирање и 4) тој опфаќа вработени, финансии, материјали и цели, купување и продавање, методи и постапки, средства и опрема.

Кога станува збор за менаџментот во било која земја основно е да се направи дистинкција помеѓу микро и макро менаџментот. Самиот термин микро менаџмент се однесува на претпријатие, без оглед на неговата големина и сопственост. Додека под макро менаџментот се подразбира менаџментот на една земја. Тој не се однесува на употреба на зборот менаџмент како во претпријатието. Имено, тој вклучува економски одлуки и креирање на економска политика. Макро менаџментот се однесува на целата економија, правото, политиката, образование, социологијата и културното окружување, кое делува на активностите на менаџерите во фирмите. Природата на менаџментот според д-р Бобек Шуклев може да се објасни на следниов начин:

Зошто - бидејќи менаџментот е одговорен за успехот или неуспехот на работењето;

Кога - постои група со формулирани цели;

Што - анализата на функциите покажува што работи менаџментот;

Кој - менаџерите ги извршуваат целите и

Како - со научни методи и принципи.⁹

Според д-р Бобек Шуклев, целите на менаџментот како на макро така и на микро ниво се:

- подобар можен економски живот;
- унапредување на општествениот стандард;
- остварување поефикасна влада;
- национален раст;
- стопански и општествен развој;
- правилно водење на работењето на претпријатието;
- ефективно и ефикасно извршување на работењето;
- реализирање на активностите и слично.¹⁰

---

⁸ Д-р Бобек Шуклев: „Менаџмент“, Економски факултет - Скопје, второ издание, Скопје, 1998 год., стр. 6.

⁹ Д-р Бобек Шуклев: Ибид, стр. 7.

¹⁰ Д-р Бобек Шуклев: Ибид, стр. 6 - 8.

Заклучок

Менаџментот означува активност на креирање окружување во кое луѓето треба да ги остварат целите на најефективен и најефикасен начин. Тоа окружување вклучува човечки, материјални и финансиски ресурси со интенција да се остварат формулираните цели. Менаџментот е работа која може да е извршувана од повеќе луѓе, но пред сè од професионални менаџери. Задачите кои се извршуваат од страна на менаџерите се диферентни, динамични и комплексни, па оттаму и знаењата и способностите со кои тие треба да располагаат се многубројни.¹¹ Во тој контекст, тие треба да имаат желба за учење. Тоа поконкретно значи дека доколку менаџерот помисли за себе дека доволно научил за својата работа и дека во идното работење ќе може да се потпре на база на дотогашните знаења, ќе направи кардинална грешка. Неговата работа е мошне специфична и бара перманентно усовршување, односно следење на најновите трендови во доменот на техничко - технолошкиот развој. За успешно имплементирање на современите достигнувања од доменот на техниката, менаџерите треба да се едуцираат преку перманентното образование, со посета на курсеви, семинари, консултирање менаџмент литература, енциклопедии и слично. Исто така, со оглед на тоа што конкуренцијата постојано се заострува, проблемите кои се наметнуваат добиваат во комплексност, а истовремено и полето на знаење се шири и сето тоа подразбира дека менаџерите во своето работење треба да посветат посебно внимание на планирањето иновации. Впрочем и во денешни услови на работење важи изреката „иновирај или умри“. За успешен бизнис и професионално работење на менаџерите неопходно е нивно правилно оценување и адекватно наградување. Менаџерите треба да прибираат информации, односно да креираат менаџмент информативен систем кој ќе биде во функција на поуспешно и поефикасно делување, а исто така во своите активности тие треба да користат и современи методи на работење.

Литература:

- 1 М-р Васил Мојсоски: „Основи на менаџментот“, Факултет за туризам и угостителство“ - Охрид, Охрид, 2001 год.
2. Robert Albanese: “Management”, Cincinnati: Southwestern, 1988.
3. Richard L. Daft & Dorothy Marcic: “Understanding management”, The Dryden Press, 1997.
4. Д-р Габриела Ракичевик: „Менаџмент во туризмот и угостителството“, Универзитет Св. „Климент Охридски“ - Битола, Факултет за туризам и угостителство - Охрид, Охрид, 2002.
5. Д-р Бобек Шуклев: „Менаџмент“, Економски факултет - Скопје, второ издание, Скопје, 1998 год.
6. Д-р Тодор Кралев: „Основи на менаџментот“, Центар за интернационален менаџмент, Второ издание, 1995.

---

¹¹ Д-р Тодор Кралев: „Основи на менаџментот“, Центар за интернационален менаџмент, Второ издание, 1995, стр. 17.